

Jolanta Kępa-Mętrak

Instytut Dziennikarstwa i Informatyki, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Słowa kluczowe: informacja publiczna, prasa samorządowa

Keywords: public information, local press

PRASA SAMORZĄDOWA JAKO FORMA INFORMACJI PUBLICZNEJ

Wprowadzenie

Instytucje samorządowe, podobnie jak rządowe, mają obowiązek udostępniania informacji o swojej działalności. Obligatoryjnie muszą je zamieszczać w Biuletynie Informacji Publicznej, ale mogą to robić także innymi sposobami. Prasa samorządowa powstała wiele lat przed uchwaleniem Ustawy o dostępie do informacji publicznej. Jej założeniem było m.in. informowanie lokalnych społeczności o działaniach władzy w celu zyskania dla nich aprobaty. Mimo upływu lat i ewolucji prasy samorządowej, to zadanie pozostało nadrzędne. Autorka pragnie na wybranych przykładach pokazać, jak prasa samorządowa realizuje ideę udostępniania informacji publicznej.

Czym jest informacja publiczna?

Zgodnie z Ustawą z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej art. 1.1. „każda informacja o sprawach publicznych stanowi informację publiczną”¹. Trudno tę definicję nazwać precyzyjną, stąd liczne komentarze i interpretacje. W jednym z pierwszych komentarzy do Ustawy Mariusz Jabłoński i Krzysztof Wygoda treść sprawy publicznej identyfikowali z „działaniem, którego celem jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb obywateli”². W wąskim jednak znaczeniu pojęcie informacji publicznej

¹ Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, Dz.U. 2001 Nr 112 poz. 1198, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20011121198> (dostęp: 6.10.2017).

² M. Jabłoński, K. Wygoda, *Ustawa o dostępie do informacji publicznej. Komentarz*, Wrocław 2002, s. 17.

odnieśli do treści „każdego dokumentu sporządzonego lub otrzymanego przez organy i inne podmioty uczestniczące w realizacji kompetencji władzy publicznej”³. Sam ustawodawca precyzuje, jaka „w szczególności” informacja publiczna podlega udostępnieniu w art. 6.1. Jest to m.in. informacja o:

- polityce wewnętrznej i zagranicznej,
- podmiotach, o których mowa w art. 4 ust. 1, tj. organach władzy publicznej, organach samorządów gospodarczych i zawodowych, podmiotach reprezentujących zgodnie z odrębnymi przepisami Skarb Państwa, podmiotach reprezentujących państwowe osoby prawne albo osoby prawne samorządu terytorialnego oraz podmiotach reprezentujących inne państwowe jednostki organizacyjne albo jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego,
- zasadach funkcjonowania tych podmiotów,
- danych publicznych,
- majątku publicznym.

Dalsze uściślenie pojęcia informacji publicznej nastąpiło w orzecznictwie. Przykłady orzeczeń Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA), Sądu Najwyższego oraz Wojewódzkich Sądów Administracyjnych przytoczył Michał Zaremba⁴. Według niego sądy przyjęły jako wykładnię wyroki NSA z 30 października 2002 i 25 marca 2003 r., w których informacją publiczną nazywa się „każdą wiadomość wytworzoną lub odnoszoną do władz publicznych” oraz „innych podmiotów wykonujących funkcje publiczne”⁵. Warto przy tym pamiętać, że dotyczy ona wyłącznie faktów⁶. Późniejsze orzeczenia, odnoszące się do konkretnych spraw, zawężyły często pojęcie informacji publicznej. W wyroku z 21 lipca 2015 r. NSA orzekł, że:

Przy kwalifikacji danej informacji jako informacji publicznej nie wystarczy kierować się jedynie tym, kto wytworzył daną informację i jaką ma formę, czy postać. Istotne jest przede wszystkim to, co dana informacja zawiera i czemu ma służyć. Skoro (...) została sporządzona na użytek wewnętrzny (...), to nie posiada ona przymiotu informacji publicznej⁷.

Pomocne w definiowaniu pojęcia informacji publicznej jest wskazanie przez ustawodawcę, kto zobowiązany jest do jej udostępniania. Wykaz tych podmiotów zawiera art. 4. Ustawy, według którego do udostępniania informacji publicznej zobowiązane są władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne, w szczególności organy władzy publicznej, organy samorządów gospodarczych

³ *Ibidem*, s. 21.

⁴ M. Zaremba, *Prawo dostępu do informacji publicznej. Zagadnienia praktyczne*, Warszawa 2009, s. 44–60.

⁵ *Ibidem*, s. 44.

⁶ Por. Wyrok NSA z 24.09.2015, I OSK 1681/14, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B9FCC2598F> (dostęp: 5.12.2017).

⁷ Wyrok NSA z 21.07.2015, I OSK 1607/14, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/993B9EB69A> (dostęp: 5.12.2017).

i zawodowych, podmioty reprezentujące Skarb Państwa, podmioty reprezentujące państwowe osoby prawne albo osoby prawne samorządu terytorialnego oraz podmioty reprezentujące inne państwowe jednostki organizacyjne albo jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, podmioty reprezentujące inne osoby lub jednostki organizacyjne, które wykonują zadania publiczne lub dysponują majątkiem publicznym, oraz osoby prawne, w których Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub samorządu gospodarczego albo zawodowego mają pozycję dominującą w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów, a także organizacje związkowe i pracodawców oraz partie polityczne⁸.

Prawo do pozyskania informacji publicznej przysługuje każdemu, z zastrzeżeniem, że podlega ono ograniczeniu ze względu na ochronę informacji niejawnych oraz tajemnic ustawowo chronionych. Zasady udostępniania informacji publicznej określają art. 7.1., 10.1 oraz 11. Udostępnianie polega na:

- ogłaszaniu informacji publicznych, w tym dokumentów urzędowych, w Biuletynie Informacji Publicznej;
- udostępnianiu na wnioski;
- wstępie na posiedzenia organów i udostępnianiu materiałów, w tym audiowizualnych i teleinformatycznych, dokumentujących te posiedzenia;
- udostępnianiu w centralnym repozytorium;
- wyłożeniu lub wywieszeniu w miejscach ogólnie dostępnych;
- zainstalowaniu w tych miejscach urządzeń umożliwiających zapoznanie się z informacją.

Prasa samorządowa

Prasa samorządowa to prasa, której szeroko rozumianym nadawcą jest samorząd terytorialny. Według Stanisława Michalczyka o jej wyodrębnieniu spośród innych typów decyduje sposób finansowania, tzn. utrzymywanie jej ze środków pochodzących z budżetów samorządów terytorialnych⁹. Taką definicję przyjęła autorka także w publikacji *Prasa samorządowa w polskim systemie medialnym*¹⁰.

Typologię prasy samorządowej można oprzeć na najważniejszych kryteriach przyjętych w charakterystyce całej prasy. Są to:

- częstotliwość ukazywania się,
- zasięg terytorialnego rozpowszechniania,
- status instytucjonalno-prawny,

⁸ Ustawa o dostępie do informacji publicznej, art. 4.

⁹ S. Michalczyk, *Krajobraz prasy samorządowej na Śląsku*, w: *Regionalna prasa polska na Górnym Śląsku w latach 1945-1996. Materiały sesyjne*, red. J. Gołębiewska, M. Kaganiec, Katowice 1999, s. 193 oraz *idem*, *Prasa samorządowa. Szkice prasoznawcze*, Katowice 1996, s. 25.

¹⁰ J. Kępa-Mętrak, *Prasa samorządowa w polskim systemie medialnym*, Kielce 2015, s. 13–14.

- tematyka,
 - nakład,
 - format,
 - cena,
 - technika druku i obecność wypowiedzi obrazowych oraz koloru.
- Zasięg terytorialny i status instytucjonalno-prawny pozwalają wyodrębnić:
- prasę wojewódzką – urzędów marszałkowskich,
 - prasę powiatową – starostw powiatowych i urzędów miast na prawach powiatu,
 - prasę gminną – urzędów gmin.
- Obecnie w Polsce występuje każdy wymieniony typ prasy.

Sposoby udostępniania informacji publicznej

W Ustawie zostało określone, w jaki sposób ma być ona upowszechniana. Najwięcej kontrowersji wywołuje tryb wnioskowy¹¹. Nie on jednak jest przedmiotem niniejszych rozważań. W Ustawie nie ma odniesienia do publikowania informacji na stronach internetowych, w prasie drukowanej, radiu czy telewizji. Obowiązek publikacji dotyczy tylko Biuletynu Informacji Publicznej¹². Równocześnie jednak ustawodawca daje możliwość udostępnienia informacji w drodze wyłożenia lub wywieszenia w miejscach ogólnie dostępnych, w tym także poprzez zainstalowanie urządzeń umożliwiających zapoznanie się z nią. Mogą to być zatem ulotki, tablice i kolumny ogłoszeniowe, terminale komputerowe, różnego rodzaju przeglądarki, tablice świetlne¹³. Biorąc pod uwagę tę mnogość środków, wydaje się, że i prasa drukowana mogłaby się w nich zawierać.

Jak traktują różne sposoby udostępniania informacji publicznej jej twórcy, autorka próbowała zweryfikować na podstawie badań własnych. Do 16 jednostek samorządów wojewódzkich oraz 379 jednostek samorządów powiatowych, w tym miast na prawach powiatów, zostało drogą mailową skierowane zapytanie w trybie informacji publicznej dotyczące sposobów komunikowania się urzędów ze społeczeństwem, w tym udostępniania informacji publicznej. Adresy urzędów marszałkowskich pozyskano bezpośrednio z ich stron internetowych, a adresy samorządów powiatowych z serwisu Ministerstwa Cyfryzacji¹⁴. Z tych ostatnich 22 adresy okazały się błędne i na razie nie zostały zweryfikowane.

¹¹ M. Zaremba, *Prawo dostępu do informacji publicznej*, s. 96.

¹² Ustawa o dostępie do informacji publicznej, art. 8.

¹³ M. Zaremba, *Prawo dostępu do informacji publicznej*, s. 181; M. Jabłoński, K. Wygoda, *Ustawa*, s. 220.

¹⁴ Dane teleadresowe jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, https://danepubliczne.gov.pl/dataset/dane_teleadresowe_jednostek_samorzadu_terytorialnego_w_polsce/resource/5abf76c7-3841-4cec-a935-f90d225db210 (baza aktualizowana 4.01.2017) (dostęp: 4.11.2017).

Do wstępnej analizy wybrano wyłącznie odpowiedzi z urzędów marszałkowskich. Jednak przed przystąpieniem do interpretacji uzyskanych danych, warto zwrócić uwagę, jak urzędnicy potraktowali skierowane do nich zapytanie, kto i w jaki sposób udzielał odpowiedzi. E-mail zawierający wniosek o udostępnienie informacji publicznej został wysłany 26 października 2017 r. Pierwsze odpowiedzi, z województw opolskiego i podkarpackiego, przekazano autorce 6 listopada. Pierwsza pochodziła od rzecznika prasowego, druga z oddziału organizacyjnego Departamentu Organizacyjno-Prawnego. W obydwu brakowało odpowiedzi na kilka szczegółowych pytań, ale na większość ich udzielono. Następnego dnia, 7 listopada, wpłynęło pismo dotyczące przedłużenia terminu na „załatwienie wniosku” z urzędu w Krakowie (Departament Organizacji). Termin określono na 21 grudnia „w związku z potrzebą zgromadzenia, skoordynowania oraz analizy informacji z kilku departamentów UMWM”. Podobne pismo wystosował Departament Organizacyjno-Prawny Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, ze wskazaniem terminu 30 listopada. Informację o przedłużeniu terminu odpowiedzi na wniosek najpóźniej do 13 listopada 2017 r. ze względu na potrzebę zebrania informacji z kilku różnych komórek Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego 8 listopada przekazał Wydział Nadzoru i Kontroli tegoż.

Licząc ustawowe 14 dni łącznie z dniami wolnymi od pracy, termin udzielenia informacji upływał 9 listopada. W tym dniu wpłynęła odpowiedź (niekompletna) z województwa pomorskiego, sporządzona przez Sekretarza Województwa – Dyrektora Generalnego Urzędu oraz częściowa z województwa warmińsko-mazurskiego, z Departamentu Społeczeństwa Informacyjnego, z powiadomieniem, że brakujące dane będą uzupełnione do 22 grudnia. Przekazane zostało także zawiadomienie z Departamentu Organizacyjno-Prawnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego o udostępnieniu informacji do 22 grudnia.

Zgodnie z art. 13.1. Ustawy udostępnianie informacji publicznej na wniosek powinno nastąpić „bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia złożenia wniosku”. W punkcie 2. pojawia się jednak zastrzeżenie: jeżeli informacja nie może być udostępniona w określonym czasie, podmiot zobowiązany jest do powiadomienia w tym terminie „o powodach opóźnienia oraz o terminie, w jakim udostępni informację, nie dłuższym jednak niż 2 miesiące od dnia złożenia wniosku”¹⁵. Tylko 4 urzędy (w tym 1 częściowo) udostępniły informację w podanym terminie, 3 inne, a 4 częściowo, przedłużyły termin od 4 (niedotrzymany) do 43 dni. Do 16 listopada (14 dni roboczych) odpowiedzi na wniosek udzieliły jeszcze Wydział Organizacji i Rozwoju Zasobów Ludzkich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego oraz Biuro Komunikacji Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. W kolejnych dniach pojawiły się informacje z województw małopolskiego, dolnośląskiego, łódzkiego oraz lubelskiego (po przedłużeniu terminów) oraz ze śląskiego (po terminie). Dopiero

¹⁵ Ustawa o dostępie do informacji publicznej, art. 13.

14 grudnia przesłała informację Dyrektor Gabinetu Zarządu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. 19 grudnia, po ponownym przesłaniu wniosku 5 grudnia, nadeszły informacje od zastępcy dyrektora Departamentu Społeczeństwa Informacyjnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego oraz Sekretarza Województwa Kujawsko-Pomorskiego. 21 grudnia autorka otrzymała odpowiedź na wniosek z 26 października z Departamentu Organizacyjnego i Kadr Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego (kolejny wniosek był przesłany 5 grudnia). Po niemal 2 miesiącach uzyskano zatem informacje ze wszystkich 16 województw.

Ustawa o dostępie do informacji publicznej nie określa kto, jaka jednostka urzędu powinna udzielać odpowiedzi na wniosek. Jak z powyższego wynika, w różnych urzędach zajmują się tym różne komórki. Najczęściej był to Departament Organizacyjno-Prawny lub Departament Organizacji bądź Departament Organizacyjny i Kadr, ale też Departament Społeczeństwa Informacyjnego, Wydział Organizacji i Rozwoju Zasobów Ludzkich, Wydział Nadzoru i Kontroli, Biuro Komunikacji Społecznej, a także Sekretarz Województwa – Dyrektor Generalny Urzędu, Dyrektor Gabinetu Zarządu czy rzecznik prasowy marszałka. Nie ma więc jednolitych zasad regulujących udzielanie informacji publicznej, niejednakowa jest też struktura urzędów.

Podstawowe pytanie zadane przedstawicielom samorządów brzmiało: „W jaki sposób Samorząd (Urząd) udostępnia informację publiczną?”. Było to pytanie półotwarte, zawierające siedem możliwości odpowiedzi:

- a) Biuletyn Informacji Publicznej
- b) własny portal internetowy
- c) własne czasopismo (także w formie elektronicznej)
- d) własne radio (także internetowe)
- e) wyłożenie lub wywieszenie informacji w miejscu ogólnodostępnym
- f) indywidualnie, odpowiadając na zapytania
- g) inaczej (jak?).

Uzyskano 15 jednoznacznych odpowiedzi i 1 nie w pełni sprecyzowaną, odwołującą się do Ustawy¹⁶. W Biuletynie Informacji Publicznej udostępniają informację publiczną wszystkie urzędy. Tak samo jest z udostępnianiem na wniosek, czyli indywidualnym odpowiadaniem na zapytania. W pozostałych przypadkach nie ma już zgodności. Udostępnianie informacji na własnym portalu zadeklarowało 13 sa-

¹⁶ Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, odpowiedź na wniosek o udostępnienie informacji publicznej z dn. 30.11.2017: „W odniesieniu do pkt 1 załączonej ankiety wskazuję, iż udostępnianie informacji publicznej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego odbywa się na zasadach określonych w art. 7, 10 i 11 ustawy z dnia 6 września 2001 o dostępie do informacji publicznej. Sposoby udostępnienia informacji publicznej określone w art. 7 ww. ustawy mają charakter zamknięty i tym samym informacja taka nie może zostać udostępniona za pośrednictwem np. własnego portalu internetowego (lit. b) niebędącego BIP”. Przyjęto zatem, zgodnie z ustawą, że udostępnianie informacji publicznej następuje poprzez BIP, wstęp na posiedzenia organów kolegialnych pochodzących z wyborów powszechnych, na wniosek, poprzez wyłożenie lub wywieszenie w miejscach ogólnie dostępnych.

morządów. Nie uwzględnili tej opcji Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego oraz Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, choć, co oczywiste, mają własne strony internetowe. Nie została ona wykazana także przez Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, bo Ustawa nie przewiduje informowania w ten sposób o działalności instytucji publicznej. Co ciekawe, wskazane przez ustawodawcę wyłożenie lub wywieszenie w miejscach ogólnie dostępnych też nie zostało uwzględnione przez wszystkie samorządy. Nie wymieniono tego sposobu udostępniania informacji w deklaracji urzędu z województwa zachodniopomorskiego i lubuskiego.

Czy prasa samorządowa jest formą udostępniania informacji publicznej?

Dla autorki interesujące było, jak potraktują poszczególne jednostki wydawanie prasy samorządowej. Okazało się, że wydaje ją 12 na 16 samorządów wojewódzkich, przy czym w województwach łódzkim i wielkopolskim, podobnie jak własnej strony internetowej, nie traktuje się jej jako sposobu udostępniania informacji publicznej. Nie mają czasopism samorządowych województwa śląskie, dolnośląskie, warmińsko-mazurskie i kujawsko-pomorskie. Tylko w 2 województwach – świętokrzyskim i podlaskim – wskazano także własne radio. Ta forma kontaktu ze społeczeństwem, w przeciwieństwie do prasy, wydaje się zatem nie cieszyć popularnością. Niewiele (4) było też podanych innych sposobów. W województwie mazowieckim wymieniono publikacje bezpłatne i płatne w mediach, w małopolskim TV Małopolska, w świętokrzyskim wideokonferencje, ogłoszenia w lokalnej prasie, portal społecznościowy FB, w podlaskim stronę internetową www.witkac.pl (ogłoszenia dotyczące otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych należących do samorządu województwa) oraz wydawnictwa promocyjne: ulotki i broszury prezentujące atrakcje turystyczne województwa.

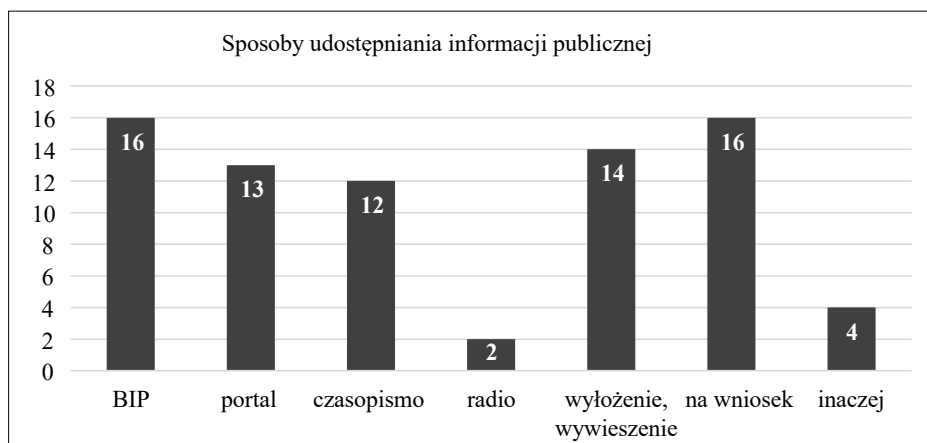
Wymieniony w Ustawie wstęp na posiedzenia organów kolegialnych władzy pochodzących z powszechnych wyborów nie został bezpośrednio wymieniony przez żadną jednostkę, choć na zasadzie domniemania można by przyjąć, że w ten sposób jest udostępniana informacja w województwie łódzkim¹⁷. Ten sposób wymieniony jest także we wskazanym w uwagach Zarządzeniu Nr 61/2017 Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego¹⁸. Przy zarządzeniu tym warto się chwilę zatrzy-

¹⁷ Por. przyp. 16.

¹⁸ Zarządzenie Nr 61/2017 Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 9 listopada 2017 r. w sprawie ustalenia zasad udostępniania informacji publicznej będącej w posiadaniu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, <http://umwkp.rbip.mojregion.info/zarzadzenie-nr-612017-marszalka-województwa-kujawsko-pomorskiego-z-dnia-9-listopada-2017-r-w-sprawie-ustalenia-zasad-udostepniania-informacji-publicznej-bedacej-w-posiadaniu-urzedu-marszalkowskiego/> (dostęp: 19.12.2017).

mac. Reguluje ono szczegółowe zasady udostępniania informacji publicznej będącej w posiadaniu Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu. Unormowania dotyczą zasad obsługi i organizacji działania redakcji Biuletynu Informacji Publicznej, udostępniania informacji na wniosek, zapewnienia wglądu do dokumentów urzędowych, lokalizacji tablic informacyjnych, zapewnienia dostępu przedstawicieli mediów do informacji publicznej oraz dostępu do posiedzeń kolegialnych organów władzy publicznej. Ciekawostką jest zapis określający zakres dostępu przedstawicieli mediów do informacji będącej w posiadaniu urzędu, w którym „komórkę właściwą ds. kontaktów z prasą” zobowiązuje się do prowadzenia spisu „spraw związanych z dostępem przedstawicieli prasy do informacji publicznej oraz ewidencję informacji i ogłoszeń publikowanych w mediach”¹⁹.

Zadeklarowane sposoby udostępniania informacji przedstawiono na wykresie 1.

Wykres 1. Sposoby udostępniania informacji publicznej według deklaracji urzędów marszałkowskich

Źródło: Opracowanie własne.

Cel wydawania periodyków

Wydawane przez urzędy marszałkowskie czasopisma są bardzo zróżnicowane. W większości jest to jeden periodyk o charakterze uniwersalnym, ale są też pisma specjalistyczne. Do mieszkańców województwa lubelskiego samorząd adresował w latach 2012–2015 czasopismo „Lubelskie.pl”. Równoległe, od 2009 r., ukazywał się „Puls Regionu. Lubelski Informator Unijny”, wydawany przez Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym. Ten ukazuje się nadal (z roczną przerwą w 2016 r.). Jest kwartalnikiem. Redagują go pracownicy Urzędu Marszał-

¹⁹ Załącznik do Zarządzenia nr 61/2017, § 18, *ibidem*.

kowskiego, Lubelskiej Agencji Wspierania Przedsiębiorczości oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie zajmujący się funduszami europejskimi. Prace koordynuje Oddział Komunikacji RPO w Departamencie Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym Urzędu Marszałkowskiego. Jest wydawany w nakładzie 3,5 tysiąca egzemplarzy i dystrybuowany bezpłatnie w instytucjach wyżej wymienionych oraz w punktach informacyjnych funduszy europejskich zlokalizowanych w Białej Podlaskiej, Chełmie, Lublinie, Puławach i Zamościu, powiatowych urzędach pracy, jednostkach samorządu terytorialnego, bibliotekach, uczelniach wyższych w województwie lubelskim, a także okazjonalnie, np. podczas spotkań, szkoleń, konferencji organizowanych przez Urząd Marszałkowski, Lubelską Agencję Wspierania Przedsiębiorczości, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie. Stawia sobie za cel m.in. przekazanie potencjalnym beneficjentom aktualnych informacji związanych z wdrażaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (RPO) na lata 2007–2013 oraz 2014–2020 na Lubelszczyźnie, w szczególności informacji na temat zasad ubiegania się o wsparcie z RPO i procedur związanych z przygotowaniem, oceną, wyborem i realizacją projektów.

W województwie lubuskim wydawany jest periodyk „Region”, początkowo jako miesięcznik, później kwartalnik, obecnie okazjonalnie. Redaguje go zespół prasowy urzędu, a rozprowadzany jest jako insert do „Gazety Lubuskiej”, stąd jego nakład uzależniony jest od nakładu tejże²⁰. W przeciwieństwie do specjalistycznego informatora lubelskiego lubuski „Region” ma charakter uniwersalny, a jego celem jest szeroko pojęta promocja województwa, informacja o działaniach zarządu województwa, sejmiku, urzędu marszałkowskiego.

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego od 2003 r. wydaje miesięcznik „Ziemia Łódzka”. Redagują go pracownicy urzędu wraz z zewnętrznymi współpracownikami. Wydawany jest w nakładzie 8 tysięcy egzemplarzy, a kolportowany bezpłatnie przez ponad 400 placówek: jednostki samorządu terytorialnego, biblioteki, sądy, szkoły średnie i wyższe, muzea, stowarzyszenia itp. Jego celem, poza promocją województwa, jest popularyzacja wiedzy o kulturze i historii regionu, promocja działalności społecznej, aktywności gospodarczej, a nadrzędnymi funkcjami informowanie i integrowanie społeczeństwa.

W województwie małopolskim są aż 4 periodyki: od 2005 r. „Innowacyjny Start”, od 2009 – „Małopolskie Studia Regionalne” i „Bliżej Brukseli”, oraz najmłodszy, wydawany od 2017 – „Małopolska. Biuletyn Informacyjny Województwa Małopolskiego”. Kwartalnik „Innowacyjny Start” skierowany jest do przedsiębiorców i osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Ma zapewniać wymianę informacji służących tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie. Inne jest zadanie „Małopolskich Studiów Regionalnych”. Jest to rocznik o charakterze monograficznym, skierowany do środowisk akademickich, sa-

²⁰ Średni nakład jednorazowy „Gazety Lubuskiej” w październiku 2017 r. wynosił 19 088 egzemplarzy, a rozpowszechnianie płatne niespełna 15 000 egzemplarzy. Dane ZKDP, <https://www.teleskop.org.pl/zkdp/index.jsp?p=publicDataNoReg> (dostęp: 18.12.2017).

morządowych, rządowych, biznesowych, eksperckich, organizacji pozarządowych i instytucji o charakterze publicznym. „Bliżej Brukseli”, zgodnie z tytułem, ma na celu przybliżenie polityk europejskich dotyczących rozwoju regionów. Ukazuje się 2 razy w roku, w terminach uzależnionych od wydarzeń na forum Unii Europejskiej. Najbardziej uniwersalny jest kwartalnik „Małopolska. Biuletyn Informacyjny Województwa Małopolskiego”, adresowany do wszystkich mieszkańców regionu, mający na celu podnoszenie świadomości na temat kompetencji, zadań, programów i projektów realizowanych przez województwo małopolskie przy udziale środków unijnych. Jeśli wierzyć deklaracjom samorządowców, ukazuje się w nakładzie 1 miliona egzemplarzy, podczas gdy nakłady pozostałych wynoszą 500–2500 egzemplarzy, a „Bliżej Brukseli” ma tylko formę elektroniczną. Redagowaniem zajmują się redakcje zewnętrzne na zlecenie Urzędu („Innowacyjny Start”, „Małopolska. Biuletyn Informacyjny”), Departament Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego („Małopolskie Studia Regionalne”), Przedstawicielstwa Województwa Małopolskiego w Brukseli („Bliżej Brukseli”).

Samorząd województwa mazowieckiego wydaje miesięcznik „Z Serca Polski”, w latach 2003–2016 ukazujący się pod tytułem „Kronika Mazowiecka”. Mieszkańcy województwa informowani są o działalności samorządu województwa mazowieckiego, w tym w szczególności o pracach sejmiku, zarządu województwa, marszałka oraz realizacji zadań przez wojewódzkie samorządowe jednostki organizacyjne. Dowiadują się także o możliwościach wsparcia w ramach funduszy unijnych, programów pomocowych prowadzonych przez samorząd, poznają zwyczaje i tradycje regionalne itp. Redagowaniem pisma zajmuje się Wydział Komunikacji Zewnętrznej w Kancelarii Marszałka. Ukazuje się ono w nakładzie 23 200 egzemplarzy, rozpowszechniane jest bezpłatnie poprzez przekazywanie do departamentów oraz delegatur urzędu za pośrednictwem poczty wewnętrznej, udostępnianie klientom urzędu w recepcji w poszczególnych lokalizacjach i sekretariatach oraz dostarczanie za pośrednictwem poczty do różnych grup odbiorców.

W województwie opolskim od września 2004 r. ukazuje się miesięcznik „Opolskie Wiadomości Regionalne”. Jego celem jest informowanie o działaniach i inicjatywach samorządu województwa, o możliwościach korzystania z funduszy unijnych. Redaguje go zespół prasowy urzędu. Ukazuje się w nakładzie 15 tysięcy egzemplarzy i jest rozpowszechniany bezpłatnie (wysyłka pocztowa do instytucji w regionie i gmin, wykładanie w instytucjach kultury samorządu województwa, dostępność na imprezach masowych oraz w pociągach PolRegio).

Samorząd województwa podkarpackiego od 2007 r. (wcześniej w latach 1999–2000) wydaje „Podkarpacki Przegląd Samorządowy”. W 2016 r. ukazały się 2 numery, w 2017 – 3. Jego celem jest ukazywanie bieżącej działalności samorządu, stąd najwięcej informacji dotyczy inwestycji i zadań realizowanych w regionie przez urząd marszałkowski. Uwzględniane są też wydarzenia, projekty i inicjatywy podejmowane przez podkarpackie gminy i powiaty, sprawozdania z imprez i uroczystości o charakterze wojewódzkim, relacje z posiedzeń Sejmiku Województwa Podkarpackiego, informacje dotyczące środków unijnych. Redaguje go zespół prasowy urzędu.

W 2016 r. nakład wynosił 2,5 tysiąca egzemplarzy, w następnym został podwojony. Periodyk jest dostępny bezpłatnie w siedzibie urzędu marszałkowskiego oraz podczas ważnych wydarzeń w województwie podkarpackim, których samorząd jest organizatorem lub współorganizatorem.

W Podlaskiem do mieszkańców trafiają 2 periodyki: od 2010 r. Informator Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego „Zmieniamy Podlaskie”, a od lipca 2017 r. jeszcze „Podlaskie Wrota”. Obydwa są kwartalnikami. Pierwszy jest adresowany w szczególności do potencjalnych beneficjentów RPOWP. Zainteresowani tematyką dofinansowania są informowani o możliwym wsparciu, planowanych terminach uruchamianych konkursów, doświadczeniach beneficjentów, stopniu wdrażania Programu, efektach i uzyskanym dofinansowaniem. Informator jest również formą pomocy dla beneficjentów rozliczających oraz promujących efekty realizowanych projektów. Redagują go pracownicy Departamentu Rozwoju Regionalnego, a wydawany jest nakładzie 4,2 tysiąca egzemplarzy. „Podlaskie Wrota” zaś mają informować mieszkańców województwa o najistotniejszych wydarzeniach i inicjatywach w regionie, a także prezentować działalność zarządu i sejmiku oraz ich współpracę z samorządami lokalnymi. Pismo redagują pracownicy Referatu Informacji Regionalnej i Komunikacji Społecznej w Departamencie Współpracy z Zagranicą i Promocji. Ukazuje się w nakładzie 12 tysięcy egzemplarzy. Obydwa są kolportowane bezpłatnie. Pierwszy przez urzędy miast, gmin, radnych, instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, media, Komisję Europejską, a także jako mailing do 60 tysięcy odbiorców aktywnych kont na dużym ogólnopolskim portalu informacyjnym. Drugi – również przez ośrodki kultury, szpitale powiatowe, lokalne grupy działania, jednostki podległe urzędowi marszałkowskiemu, transport publiczny (PKS).

Samorząd województwa pomorskiego wydaje „Magazyn Pomorskie”, którego celem jest promocja regionu, informowanie o działalności urzędu marszałkowskiego oraz sejmiku. Jest redagowany przez zespół prasowy urzędu, ukazuje się z częstotliwością miesięczną lub dwumiesięczną w nakładzie 5 tysięcy egzemplarzy. Rozpowszechniany jest bezpłatnie w siedzibie urzędu, przez biblioteki oraz jednostki organizacyjne samorządu w województwie.

W województwie świętokrzyskim od 2007 r. ukazuje się miesięcznik „Nasz Region”, redagowany przez Biuro Komunikacji Społecznej Urzędu Marszałkowskiego, a od 2012 r. także półrocznik „Obserwator Świętokrzyski. Biuletyn Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej”. Celem pierwszego jest szeroko pojmowane informowanie o najważniejszych działaniach samorządu województwa oraz o zmianach zachodzących w województwie. Ma trafiać do ogółu społeczeństwa, jego nakład wynosi 3 tysiące egzemplarzy, a rozpowszechniany jest przez urzędy gmin, biblioteki, stoisko z prasą w urzędzie marszałkowskim. Drugi ma charakter bardziej specjalistyczny. Jest adresowany przede wszystkim do jednostek zajmujących się pomocą i integracją społeczną, choć jego nakład – tysiąc egzemplarzy – przekracza ich bezpośrednie potrzeby.

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego od 2001 r. wydaje czasopismo „Monitor Wielkopolski. Magazyn Samorządowy”, którego celem – zgodnie

ze statutem nadanym uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego – jest „propagowanie idei samorządowej Wielkopolski, budowanie więzi społecznych, gospodarczych i kulturalnych w województwie, informowanie o pracach Sejmiku Województwa i Urzędu Marszałkowskiego, upowszechnianie wiedzy samorządowej, przybliżanie doświadczeń samorządowych innych krajów”²¹.

Redakcją zajmują się 2 osoby z Kancelarii Sejmiku Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz współpracownicy. „Monitor Wielkopolski” jest miesięcznikiem, ukazuje się w nakładzie około 180 tysięcy egzemplarzy, rozprowadzany jest wraz z dziennikami „Głos Wielkopolski” oraz „Gazeta Wyborcza” – w każdy drugi piątek miesiąca, a także z kilkunastoma tygodnikami lokalnymi w wielkopolskich powiatach. Bezpłatne egzemplarze magazynu wyłożone są w budynkach urzędu i w wybranych jednostkach powiązanych z regionalnym samorządem, a także na poznańskim lotnisku, dworcach autobusowym i kolejowym. Kilkaset egzemplarzy trafia również do wielkopolskich samorządów, parlamentarzystów, instytucji podległych samorządowi województwa, pozostałych samorządów wojewódzkich²².

Dość specjalistyczny charakter ma „Biuletyn Informacyjny Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego” (występujący także pod tytułem „Biuletyn Informacyjny Programu Regionalnego” lub „RPO”). Ma informować potencjalnych beneficjentów i odbiorców rezultatów Funduszy Europejskich o możliwościach finansowania projektów z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego i zasadach realizacji tychże, a także pokazywać efekty polityki spójności w regionie zachodniopomorskim, co z jednej strony służy celom edukacyjnym i informacyjnym, z drugiej zaś – według założeń wydawcy – pozwala kształtować postawy dużej akceptacji dla inwestycji finansowanych ze środków Unii Europejskiej. W tym zakresie periodyk realizuje cele strategii komunikacji polityki spójności na lata 2014–2020. Przygotowuje go redakcja zewnętrzna na zlecenie urzędu. Ukazuje się z częstotliwością zbliżoną do kwartalnika, regulowaną potrzebami wynikającymi z wydarzeń związanych z realizacją Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego oraz procedurami przetargowymi, w nakładzie od 1,9 tysiąca do 2,5 tysiąca egzemplarzy.

Podsumowanie

Powyższy przegląd czasopism wydawanych przez urzędy marszałkowskie pokazuje, że są one w większości traktowane jako forma informacji publicznej. Jest to zgodne zarówno z deklaracjami twórców prasy samorządowej, jak i z ustawą o dostę-

²¹ Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, odpowiedź na wniosek o udzielenie informacji publicznej z dn. 21.12.2017 r.

²² Monitor Wielkopolski, http://www.monitorwielkopolski.pl/pl/o_nas/o_nas.html (dostęp: 20.12.2017).

pie do informacji publicznej, która każdą informację o sprawach publicznych określa mianem informacji publicznej. Periodyki o treściach uniwersalnych nastawione są przede wszystkim na informowanie o działalności samorządów wojewódzkich, realizowanych przez nie zadań, inwestycji. Tam, gdzie nie ma pism specjalistycznych, informujących np. o programach unijnych, dostarczają także wiadomości o możliwościach finansowania różnych przedsięwzięć, sposobach ich rozliczania itp.

Własne periodyki wydaje 12 spośród 16 samorządów wojewódzkich, tj. 75%. W województwach dolnośląskim, śląskim i warmińsko-mazurskim nigdy nie wydawano prasy samorządowej, w kujawsko-pomorskim w latach 2000–2005 ukazywał się miesięcznik „Biuletyn Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego”, a w 2006 r. dwutygodnik „Region”. Powodem rezygnacji z obu wydawnictw była zmiana koncepcji prowadzenia polityki informacyjnej. Zjawiska tego nie można jednak uogólniać i traktować jako tendencji występującej także w innych samorządach. Warto zauważyć, że w 2 województwach nowe inicjatywy wydawnicze podjęto w 2017 r. W małopolskim jest to „Małopolska. Biuletyn Informacyjny Województwa Małopolskiego”, w podlaskim – „Podlaskie Wrota”. W obydwu są to kolejne, oprócz już istniejących, pisma wydawane przez samorządy.

Bibliografia

Publikacje zwarte

- Chyliński M., *Poszukiwanie informacji w dziennikarskich działaniach komunikacyjnych*, Opole 2015.
- Jabłoński M., Wygoda K., *Ustawa o dostępie do informacji publicznej. Komentarz*, Wrocław 2002.
- Kamińska I., Rozbicka-Ostrowska M., *Dostęp do informacji publicznej*, Warszawa 2007.
- Kępa-Mętrak J., *Prasa samorządowa w polskim systemie medialnym*, Kielce 2015.
- Michalczyk S., *Krajobraz prasy samorządowej na Śląsku*, w: *Regionalna prasa polska na Górnym Śląsku w latach 1945–1996. Materiały sesyjne*, red. J. Gołębiwska, M. Kaganiec, Katowice 1999.
- Michalczyk S., *Prasa samorządowa. Szkice prasoznawcze*, Katowice 1996.
- Zaremba M., *Prawo dostępu do informacji publicznej. Zagadnienia praktyczne*, Warszawa 2009.

Źródła internetowe:

- Dane teleadresowe jednostek samorządu terytorialnego w Polsce, https://danepubliczne.gov.pl/dataset/dane_teadresowe_jednostek_samorządu_terytorialnego_w_polsce/resource/5abf76c7-3841-4cec-a935-f90d225db210 (baza aktualizowana 4.01.2017) (dostęp: 4.11.2017).
- Dane ZKDP, <https://www.teleskop.org.pl/zkdp/index.jsp?p=publicDataNoReg> (dostęp: 18.12.2017).
- Monitor Wielkopolski, http://www.monitorwielkopolski.pl/pl/o_nas/o_nas.html (dostęp: 20.12.2017).

Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, Dz.U. 2001 Nr 112 poz. 1198, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20011121198> (dostęp: 6.10.2017).

Wyrok NSA z 21.07.2015, I OSK 1607/14, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/993B9EB69A> (dostęp: 5.12.2017).

Wyrok NSA z 24.09.2015, I OSK 1681/14, <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B9FCC2598F> (dostęp: 5.12.2017).

Zarządzenie Nr 61/2017 Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 9 listopada 2017 r. w sprawie ustalenia zasad udostępniania informacji publicznej będącej w posiadaniu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, <http://umwkp.rbip.mojregion.info/zarzadzenie-nr-612017-marszalka-wojewodztwa-kujawsko-pomorskiego-z-dnia-9-listopada-2017-r-w-sprawie-ustalenia-zasad-udostepniania-informacji-publicznej-bedacej-w-posiadaniu-urzedu-marszalkowskiego/> (dostęp: 19.12.2017).

Streszczenie

Zasady udostępniania informacji publicznej reguluje Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej. Nie ma w niej mowy o prasie samorządowej. Autorka postanowiła jednak sprawdzić, jak samorządy traktują własne periodyki, w jakim celu je wydają i czy ich wydawanie włączają do form udostępniania informacji publicznej. Przedstawione badania dotyczą samorządów wojewódzkich. 75% z nich wydaje prasę samorządową, niektóre więcej niż jeden tytuł. Tylko dwa nie traktują jej jako udostępnianie informacji publicznej. Wszystkie udostępniają informację poprzez BIP i indywidualnie na wniosek.

LOCAL GOVERNMENT PRESS AS A SOURCE OF PUBLIC INFORMATION

Summary

Rules of providing public information are regulated in the Act on Access to Public Information of September 6, 2001. Local government press is not mentioned there. However, the author has endeavored to examine how local governments treat their own periodicals, what the aim of publishing them is and whether their publishing is a part of providing access to public information.

The presented research relates to province self-governments. 75% of them publish local papers and some of them more than one title. Only two of them do not treat press as making public information accessible. All governments provide information through BIP (Public Information Bulletin) and upon individual requests.